

Fiskirannsóknarstovan:

Ætið er seinnu árinu komið betur til haldar

Lógin um fiskikvotur, sum lögtingið avgreiddi í síðstu viku, var grundað á tilmælið, sum Fiskirannsóknarstovan kom við fyrr í summar. Tilmælið var grundað á drúgvu áliti í fleiri pørtum. Í síðstu viku prentaðu vit fyrra partin av tí, sum verður nevnt Hav og æti. Í dag prenta vit seinna partin, sum kallast »Æti í føroyskum sjógv«

Hvat er æti?

Æti (plankton) er smáar verur, sum sveima uppi í sjónum og veirja fæddar við streyminum, hagar hann fer. Vit kunnu bólka æti í tveir høvuðsbólkar, plantuæti og djóraæti.

Plantuæti er, sum navnindið sigur, smáar plantur, sum liva uppi í sjónum. Flestu teirra eru bert umleið 1/100-1/10 mm til støddar og kunnu tí bert siggast í mikroskopi. Næringin av plantuætinum er gróðurin í sjónum. Hesin gróðurin er, eins og á landi, næstan bert um várið og summarið. Um veturin er ov lítið av ljósti til, at nakar gróður av týðningi kann vera. Ti er lítið av plantuæti um veturin, og næstan allur gróðurin er um summarið. Tey ymsku árin kunnu eisini vera øvjun til gróður. Summi ár er gróðurin lítill ella hann kann koma seint, onnur ár sær betri út.

Hin bólkurin er djóraæti. Tað er sum oftast nakad størri enn plantuæti. Fleiri ymsk sløg av djóraæti eru, men nógv mest er av nøkrum smáum krabbadjórum, sum hava felags heitið kopepodar. Ti verður her í høvudsheitinum meint við kopepodar, ta vit tosa um djóraæti. Tey flestu sløgini eru umleið 1-3 mm til støddar, men ungarnir eru tó minni. Hetta djóraætið livir mest av plantuæti, og gytting og vøkstur hjá djóraætinum er nær tengt at, hvussu nógv er av plantuæti.

Týðiligt samband er ímillum, hvussu nógv hetta djóraætið fær at eta og hvussu nógv tað gyttir. Djóraætið kann tí ikki gyta stórvægis, fyrr enn gróðurin er komin í sjógvn um várið. Um gróðurin er lítill, ella um hann kemur seint um várið, verður gyttingin hjá djóraætinum hægri. Hetta kann hava stórar avleiðingar fyri livilíkindini hjá nógvum slögum av fiskararvum tilgila um várið.

At ætið hevur avgerandi týðning fyri, hvussu nógv vit kunnu fáa úr okkara sjógv, er sjálvsagt. Ikki bert, um nógv ella lítið av æti verður gjørt, men eisini nær ætið kemur og hvussu stórt tað er. Tað, sum ræður um, er, at stóg mikið av æti í røttum støddum er til tær tíðirnar, tá brúk er fyri tí. Ti fara vit ikki bert at hyggja eftir nøgdnum av æti, men mugu eisini hyggja at, hvussu hetta samsvavar til tann ymiska tørvin til ymskar tíðir á árinum.

Gongdin í 1994

Plantuæti. Tað, at sjógvurin á landgrunninum er

rættiliga væl avbyrgdur frá sjónum uttanum, ger, at ætið á landgrunninum bert í lítlan mun verður blandað við ætið uttanfyri. Landgrunnurin er tí ein vístiskipan fyri seg, sum í stóran mun er avbyrgd frá sjónum uttanfyri.

Tá gróður er, verða tæðevnitikin úr sjónum og brukt til næringina av plantuæti. Meira av gróðri er, tess meira verður brukt av tæðevnum og tess skjótari minka tey úr sjónum. Ti kunnu vit siga, at tær nøgdin av plantuæti, sum kunnu gerast í gróðrinum á landgrunni okkara, í seinasta enda eru avmarkaðar av, hvussu nógv av tæðevnum er á landgrunninum, tá gróðurin byrjar um várið, tó umframt tað, sum rekur inn á landgrunnin uttanefir.

avmarkað av, hvussu nógv av gytandi æti er á landgrunninum og partvis av, hvussu nógv tað hevur at eta. Djóraætið etur plantuæti, og tí er gróðurin í sjónum ein avgerandi fortreyt fyri, bæði nær og hvussu nógv djóraætið kann gyta.

Í 1994 kom gróðurin á landgrunninum rættiliga í gongd í seinnu helvt av apríl og uttan fyri landgrunnin 2-3 vikur seinni. Djóraætið fekk tá nógv at eta, og fór at gyta (mynd 2.2.1). Eitt sindur av gytting var á landgrunninum eina tíð frammanundan, men hetta var bert smávægis.

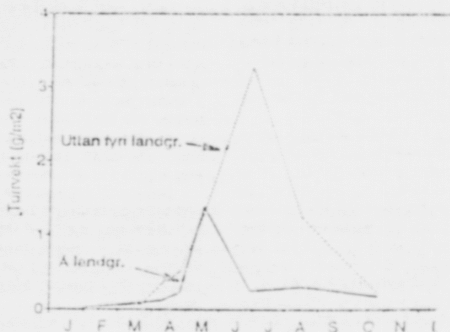
Tíðarskeiðið, tá djóraætið á landgrunninum gyttir, hevur m.a. sera stóran týðning fyri livilíkindini hjá fiskararvum um várið. Hja nógvum fiskaslögum (toski t.d.) reka

rognkornini aftan á gyttingina í nakrar vikur við streyminum, áðrenn tey klekjast og verða til fiskararvur, sum sjálar mugu leita sær føði. Tá fyrstu tíðina eta fiskararvarnar serliga egg og ungar frá djóraætinum. Ti er umráðandi fyri fiskararvarnar, at gytandi djóraæti er í sjónum, tá tær byrja at eta. Á várið 1994 var høvudsýgtingin av djóraæti á landgrunninum í seinnu helvt av apríl mánaði (mynd 2.2.1a). Hetta fall í tíð væl saman við føðitervi hjá fleiri slögum av fiskararvum á landgrunninum.

Nógv tað mesta av djóraætinum á landgrunninum í 1994 vóru sløg, sum bert halda til her, og sum ikki eru úti á viðum havi. Utan fyri landgrunnin er næstan alt djóraætið eitt slag, ið nevntist reyðæti. Hetta slagði er nakad størri enn landgrunnssløgini. Lítið av reyðæti var komið inn á landgrunnin, og tí var »gyttingarstovnurin« av hesum slagnum lítill inni á landgrunninum á vári 1994. Tó er líkt til, at tað ætið, sum var á landgrunninum, hevði góðar føðingstæður og hevur gytt nógv.

sera lítið av djóraæti á landgrunninum í 1994 (mynd 2.2.3). Bert eitt stutt tíðarskeið um várið var nógv. Men beint utan fyri landgrunnin var munandi meiri. Hesin munurin ímillum landgrunnin og sjógvn uttanfyri kom av, at ætið uttanfyri var munandi størri enn inni á landgrunninum.

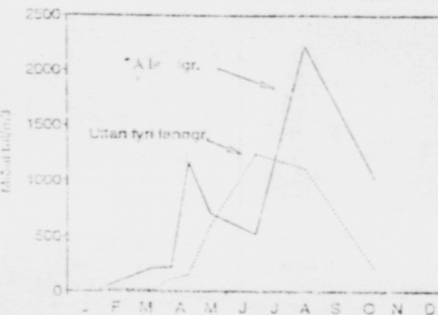
Mynd 2.2.3. Mídal nøgdin av djóraæti á nokrum fæstum støðum á landgrunninum og stutt uttan fyri landgrunnin í 1994, roknað í samlaðari vekt undir hvørjum fermetri frá vatnskorpuni niður á 50 metra djúpi.

Tey sløgini, sum bert halda til á landgrunninum, eru væl minni enn reyðæti, sum meira heldur til á viðum havi. Av tí, at lítið av reyðæti var inni á landgrunninum í 1994, var ætið á landgrunninum áværi og sumri 1994 fyri tað mesta smáir kopepodar. Um várið hevur hetta verið góð føði hjá m.a. fiskararvum. Men seinni um várið hevur fiskayngulin verið noyddur at eta eitt rættiliga stórt tal av teimum smáu kopepodunum, sum eftir vóru, fyri at fáa sín føðitervið nækt.

Broytingar seinastu árin

Kanningar av æti hava serliga verið gjørdar síðani

Roknað í tali var rættiliga nógv av djóraæti á landgrunninum tilgila á vári 1994 (mynd 2.2.2). Hetta var smátt æti, sum nýliga var gytt, og hevur verið góð føði hjá fiskararvum tá fyrstu tíðina. Men skjótt minkaði, helst tí at fiskararvur hava etið so nógv burturav. Seinni um summarið vaks talið tó aftur. Hetta kann partvis hava verið tí, at nakad av fiskararvum, sum nú vóru vaksnar til yngul, fóru niður á botn, og partvis tí at yngulin seinni um várið og summarið legði seg eftir størri føði. Utan fyri landgrunnin var væl av djóraæti alt summarið (mynd 2.2.2). Hetta var reyðæti, sum seint um summarið fór niður í djúpan sjógv at vera fyri veturin.

Mátað í vekt, var hinvegin

Mynd 2.2.2. Mídal tættleikar av djóraæti á nokrum fæstum støðum á landgrunninum og stutt uttan fyri landgrunnin í 1994.

1989; men einstakar mátingar, sum geva eina ábending um gróðurin, hava tó verið gjørdar nøkur ár frammanundan. Hetta eru mátingar av tæðevnum í sjónum. Hesi úrslitini geva ábendingar um, at gróðurin á landgrunninum í seinnu helvt av 1980 árunum og í byrjanini av 1990 árunum hevur verið óvanliga lítill, men at hann tæ seinastu árin er øktur aftur.

Seint í 1980 árunum og í byrjanini av 1990 árunum var heilt nógv av tæðevnum um summarið, men hesi seinastu árin eru nøgdin minkaðar heilt nógv aftur og

eru nú á sama støði, sum tær vóru áðrenn hetta tíðarskeiðið. Tilfarið er ikki so fullgiggað, sum ymskiligt kundi verið, men saman við øðrum tilfari, sum er til taks, gevur hetta eina ábending um, at gróðurin á landgrunninum hevur verið lítill í tíðarskeiðnum frá seint í 1980 árunum og til byrjanina av 1990 árunum, men at hann nú er vaksin aftur. Vit vita tó ikki, í hvønn mun ein móguliga stórra innflutningur av tæðevnum uttanefir tæ árin, tá nøgdin vóru stórar, kann hava ávirkað úrslitini.

Enn størri týðning eiga vit tó at leggja í viðurskiptini fyri plantu- og djóraæti um várið, av tí at henda tíðin hevur so stóran týðning fyri fiskararvarnar. Her vísa kanningar, sum gjørdar eru í árunum 1989-1994, at gróðurin á landgrunninum tæ fyrstu árin í hesum tíðarskeiði kom ógvuliga seint. T.d. kann nevast, at í 1989 kom gróðurin ikki rættiliga fyrr enn í juni. Í 1990 var lítill og eingin gróður fyrr enn seint í mai, og í 1991 byrjaði hann um miðan mai. Síðan kom gróðurin fyrr og fyrr, og í 1994 var várgroðurin í hægðini í seinnu helvt av apríl mánaði. Hetta tykist at hava ávirkað gyttingina av djóraætinum nógv, soleiðis at hon eisini kom fyrr og fyrr.

Toskalarvarnar byrja vanligar at eta um hálvan apríl og fýsularvarnar umleið 2 vikur seinni. Hetta er væl áðrenn djóraætið av álvara fór at gyta tey fyrstu árin í omanfyri nevnda tíðarskeiði (síðani 1989). Gróðurin kom seint, og tí fór eisini djóraætið at gyta seint um várið. Seinastu árin hevur tó sæð betri út.

Utan at vit hava beinleiðis mátingar sum prógv, mugu vit vænta, at henda broytingin hevur havt stóra ávirkan á livilíkindini hjá fiskararvum á landgrunninum, men at hann tæ seinastu árin er øktur aftur.

Seint í 1980 árunum og í byrjanini av 1990 árunum var heilt nógv av tæðevnum um summarið, men hesi seinastu árin eru nøgdin minkaðar heilt nógv aftur og

